

VERSLAG

over de werkzaamheden van de Commissie in 1967

Mijnheer de Minister,

De statutaire vergaderingen (drie algemene vergaderingen en zes afdelingsvergaderingen) werden gehouden op 30 januari, 29 mei en 23 oktober 1967, in de lokalen van de Universitaire Stichting.

Er werden op de algemene vergaderingen de volgende lezingen gehouden :

1. M. HOEBEKE : *Zuidoostvlaams budze en nog wat.*

Over het woord *budze* handelden tot nog toe V. Verstegen (H.C.T.D. XIII, p. 361-384) en E. Eylenbosch (*Studies in verband met de taal van het Landbouwbedrijf...*, 1962, p. 89-96). Verstegen nam de etymologie *budze* = fr. *bûche* van I. Teirlinck (*Idioticon*) over, maar Eylenbosch betwijfelde deze mogelijkheid. In *Wetenschappelijke Tijdingen* XXV, 1966, 2, p. 137-140, heeft Spreker Eylenbosch gelijk gegeven.

Tegen de etymologie *budze* = *bûche* verzetten zich 1. de huidige dialectische vormen, nl. *budze* en [buʒə]; 2. de middeleeuwse vormen die Spreker, voor het eerst, uit oude bronnen opdiepte (nl. uit Oudenaardse documenten). Die vormen luiden 1318 *buggen*, mv., 1417 *bugghen*, id.; in de 15de e. vaak *budghen* en *buudghen*, naast wel eens *beugen* en *butghen* (waarin *tgh* evenwel de waarde [dʒ] zal hebben).

De moderne en de oude vormen zijn alle te verklaren uit ofr.

bouge „fagot”, dat bij Godefroy s. v. *bouge*⁴ bekend is. De Franse etymologen hebben aan dit *bouge* van Godefroy evenwel geen krediet geschonken. De reden daravoor is te vinden bij A. Hatzfeld-Ant. Thomas, die *Romania* 20, 618, *boujeau*, dat naast *bonjeau* bij Béscherelle en Littré voorkomt (-kwam), als een vergissing beschouwden en alleen aan *bonjeau* aandacht wilden schenken; het *bouge* van Godefroy was een „coquille lexicographique”. Sedert Behrens, Haust, von Wartburg en Meyer-Lübke wordt *bonjeau*, samen met andere Waalse afleidingen *bonjet* (Mons), *bonjeau* (rouchi), *bongette*, *bongie* e. a., afgeleid van *bonge* („reeds 13de-eeuws”) dat zelf zou ontleend zijn aan Nld. *bondje* (botte de lin, de paille, etc...).

Dit laatste is evenwel geheel onmogelijk! Omdat een 13de-eeuws verkleinwoord *bondje* < **bondikin* in Vlaanderen nog niet mogelijk was.

Bovendien werd *bouge* in de Middeleeuwen te Oudenaarde gebruikt en door de Franstalige Heren van Oudenaarde als handelswoord verbreid. Het huidige *budze* [buʒə]-gebied correspondeert trouwens met de grenzen van de oude heerlijkheid Pamele. Ook uit Doornikse teksten en teksten uit Arras diepte Spreker *bouge* op. Het lijkt geen twijfel: Zovl. *budze* — [buʒə] gaat terug op een ofr. *bouge*. En dit laatste is door Godefroy, althans enkele keren, stellig goed gelezen.

En *bonge* dan? Spreker vond het zelf in 13de-eeuwse toltarieven en in Le Veil Rentier d’Audenarde. Maar het kan enkele keren verlesen zijn voor *bouge*, terwijl ook het omgekeerde waar is. In feite kan *bonge* naast *bouge* hebben bestaan, wat de verwarring in de hand kan hebben gewerkt. Alle originelen moeten opnieuw worden nagezien.

Etymologie :

1. *bouge* : of een biezondere betekenis van *bulga* > fr. *bouge* (bij von Wartburg); of *bouge* < *bouche* (fagot) zoals *huge* < *huche* (of naast *huche*).

2. *bonge* : indien het reeds in de 13de e. bestond, niet uit **bondje*. De Franse etymologen moeten in een andere richting zoeken.

2. A. BOILEAU : *Une question de dénomination de rues dans la commune de Welkenraedt.*

Lezingen gehouden in de Waalse afdeling :

1. M. ARNOULD : *Une charte probablement romane du XII^e siècle* (Chièvres, 1195).
2. A. GOOSSE : *Observations et questions sur la partie française du dictionnaire malmédien de Villers* (1).
3. M. YANS : *Warfusée et ses ressources philologiques*.
4. É. LEGROS : *Le genre de Lidje « Liège »*.
5. O. JODOGNE : *Lettres de Maurice Wilmotte à Gaston Paris sur ses premiers travaux de dialectologie romane* (2).
6. A. GOOSSE : *Jean d'Outremeuse et Jean de Mandeville* (3).

Lezingen gehouden in de Vlaamse afdeling :

1. M. GYSSELING : **sullen, solen, selen**.

De heer Gysseling geeft een overzicht van de geografische verbreiding en de historische opeenvolging van de vormen van het werkwoord *zullen* in de 13^e eeuw.

2. M. GOOSSENS : *Woordgeografie en synonymie*.

In deze lezing werd de vraag onderzocht hoe synonymie zich op woordkaarten manifesteert. De grensstroken tussen heteroniemen zijn uiteraard de aangewezen gebieden voor het dialectologisch onderzoek van de synonymie. Deze maakt er zich op vier verschillende wijzen kenbaar : 1. Er komen menggebieden voor, m.a.w. gebieden waar uit heteronymie synonymie ontstaan is. Menggebieden zijn echter geen stabiele grootheden ; steeds wordt

(1) De inhoud van de lezing behoort tot een reeks artikelen die thans in *Le Pays de Saint Remacle* verschijnen.

(2) Verschenen in dl. XLI van de *Handelingen* van de Commissie.

(3) Verschenen in *Festschrift Walther von Wartburg zum 80. Geburtstag*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1968, deel I, bl. 235-250.

de ene term door de andere verdrongen, zodat ook de synonymie steeds opnieuw verdwijnt. 2. Er zijn vaak contaminatie-gebieden te vinden, waar de twee concurrerende termen om zo te zeggen „in elkaar geschoven” zijn. Door de contaminatie wordt een synonymie uit de weg geruimd. Door haar gelijkenis met de twee termen waar zij uit ontstaan is, voert de contaminatie echter niet tot misverstanden. 3. In gebieden met betekenis-splitsing op de grens tussen twee woordgebieden is de identieke inhoud van twee concurrerende termen in twee verschillende inhouden gesplitst, waarvan elke door slechts één term wordt uitgedrukt. Daardoor wordt in de grensstrook een synonymie uit de weg geruimd. 4. In uitzonderlijke gevallen kunnen op de grens tussen woordgebieden stroken met een derde term ontstaan. Uit de voorbeelden bleek dat de derde term hier de door synoniemenrijkdom ontstane verwarring niet vergrootte, maar integendeel een hinderlijke synonymie uit de weg ruimde. Het onderzoek van de verschijnselen op de grens tussen heteroniem-gebieden liep dus uit op een adstructie van de algemeen-linguïstische stelling dat de taal afkerig is van synonymie.

3. J. L. PAUWELS : *Persoonsnamen in de volkstaal*,
1. *Bijnamen* (1).

Het bestuur van de Commissie voor de periode 1967-1969 werd als volgt samengesteld : de heer J. L. PAUWELS, algemeen voorzitter ; de heer O. JODOGNE, ondervoorzitter van de Commissie ; de heer J. WARLAND, algemeen secretaris ; de heer A. BOILEAU, adjunct algemeen secretaris ; de heer J. L. PAUWELS, voorzitter van de Vlaamse afdeling ; de heer W. BAL, voorzitter van de Waalse afdeling ; de heer A. GOOSSE, secretaris van de Waalse afdeling.

Publikaties van de Commissie : Deel XL (1966) van de *Handelingen van de Commissie* bevat — buiten het gewone administratieve gedeelte — het vervolg van de bijdrage *Toponymes hesbignons* (I-K) door de heer J. HERBILLON,

(1) Verschenen in *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven*, XLIV (1968), bl. 1-37.

en de kritische bibliografieën : *La Philologie wallonne en 1964* door de heer É. LEGROS, *De Nederlandse Taalkunde in 1959* door de heer K. PHILIPS en *De Nederlandse Taalkunde in 1960* door de heer R. DE PAEPE. Het *Mémoire* Nr 12 van de Waalse afdeling (FOSSOUL-RISSELIN : *Le vocabulaire de la vie familiale à Saint-Vaast*) is nog in druk.

De uitgaven van de Commissie werden regelmatig rondgedeeld aan alle instellingen, tijdschriften en personen met wie wij ruilbetrekkingen onderhouden. Vijfentachtig exemplaren werden de seminaries voor dialectologie van de Universiteiten te Brussel, Gent, Leuven en Luik ter beschikking gesteld.

Inzake *straatnaamgeving en straatnaamverandering* werd de Commissie door achtenzeventig gemeenten geraadpleegd waarvan de namen volgen en waarvan negen — hun naam is van een sterretje voorzien — bij de keuze van de voorgestelde namen beroep hebben gedaan op de plaatselijke historische, toponymische en folkloristische tradities, zoals de Commissie het aanbeveelt : Aarschot, *Anderlecht, Andrimont, *Ardooië, Assesse, Ayeneux, Bergen, Bertem, Beyne-Heusay, Bonnert, Bouge, Boussu, Brugge, Carlsbourg, *Châtelet, Ciply, Clabecq, Dave, Destelbergen, Dikkelvenne, Dinant, Elsene, Erps-Kwerps, Essen, Eugies, Familleureux, Fontaine-l'Évêque, Ganshoren, Genly, Ghlin, Grembergen, Heure-le-Romain, *Hoei, Housse, Jambes, Jemeppe-sur-Meuse, *Jemeppe-sur-Sambre, Jupille-sur-Meuse, Koekelberg, La Louvière, Lambertmont, Lede, Leuze, Lier, Luttre, Machelen, *Malmedy, Matagne-la-Petite, *Meise, Merchtem, Nevele, *Nijvel, Nukerke, Oostende, Perwez, Polleur, Profondeville, Saintes, *Saint-Servais, Saive, Sint-Andries, Sint-Genesius-Rode, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Pieters-Woluwe, Soumagne, Stave, Teralfene, Ternat, Tervuren,

Tongrinne, Tubeke, Vlamertinge, Watermaal-Bosvoorde, Welkenraedt, Wijnegem, Xhendremael, Zemst.

De Commissie heeft haar toestemming verleend tot de naam *Wieze* voor de versmolten gemeenten *Wieze* en *Denderbelle*.

Gedurende het verslagjaar heeft de Commissie de *taalkundige revisie van de geografische namen van de nieuwe stafkaart*, uitgegeven door het Militair Geografisch Instituut voortgezet. Voor de Vlaamse afdeling heeft het Instituut voor Naamkunde te Leuven onder de leiding van de heer H. J. VAN DE WIJER 1993 toponiemen van de volgende zesenzeftig gemeenten wetenschappelijk onderzocht en bestudeerd : Aarschot, Averbode, Baal, Beerzel, Begijnendijk, Bekkevoort, Berlaar, Betekom, Bonheiden, Booischot, Boortmeerbeek, Buken, Duffel, Eindhout, Erps-Kwerps, Geel, Gelrode, Haacht, Hallaar, Heist-op-den-Berg, Herent, Herselt, Hever, Holsbeek, Houtvenne, Houwaart, Hulshout, Itegem, Kaggevinne, Kampenhout, Keerbergen, Koningshooikt, Kortrijk-Dutsel, Langdorp, Messelbroek, Molenbeek-Wersbeek, Nederokkerzeel, Nieuwrode, O.L.V.-Waver, Putte, Ramsel, Rijmenam, Rillaar, Rotselaar, Scherpenheuvel, Schriek, Sint-Joris-Winge, Sint-Katelijne-Waver, Sint-Pieters-Rode, Testelt, Tielt, Tildonk, Tremelo, Varendonk, Veltem-Beissem, Veerle, Waanrode, Werchter, Westerlo, Westmeerbeek, Wezemaal, Wilsela, Winksele, Zichem, Zoerle-Parwijs.

Voor de Waalse afdeling heeft de heer J. HERBILLON 1708 toponiemen bestudeerd die in de dossiers van de volgende 107 gemeenten voorkomen : Aiseau, Aisemont, Angre, Angreau, Arsimont, Athis, Athus, Aubange, Audregnies, Aulnois, Autelbas, Autreppe, Auvelais, Belgrade, Bellefontaine, Blaregnies, Blaugies, Bleid, Bois-de-Villers,

Buzenol, Chastenelle, Châtelet, Châtillon, Croix-lez-Rou-
veroy, Dampicourt, Dave, Erquennes, Etalle, Ethe, Fali-
solle, Farciennes, Fayt-le-Franc, Flawinne, Floreffe, Flo-
riffoux, Fosses-la-Ville, Franière, Gérardville, Givry, Goe-
gnies-Chaussée, Gougnies, Grand-Reng, Habergy, Halanzy,
Ham-sur-Sambre, Harnoncourt, Haulchin, Havay, Hon-
delange, Jambes, Jemeppe-sur-Sambre, Keumiée, Lam-
busart, Lamorteau, Latour, Le Roux, Lesve, Lustin,
Malonne, Marchipont, Meix-devant-Virton, Meix-le-Tige,
Messancy, Mettet, Moignelée, Montignies-sur-Roc, Morai-
mont, Moustier, Musson, Mussy-la-Ville, Namur, Onnezies,
Pont-de-Loup, Presles, Profondeville, Quévy-le-Grand,
Quévy-le-Petit, Rachecourt, Robelmont, Roisin, Roselies,
Rouveroy, Ruelle, Sainte-Marie-sur-Semois, Saint-Gérard,
Saint-Léger, Saint-Vincent, Sars-la-Bruyère, Sart-Eusta-
che, Sart-Saint-Laurent, Sélange, Sommethonne, Soye,
Spy, Tamines, Toernich, Torgny, Vance, Velaine, Villers-
devant-Orval, Villers-la-Loue, Virton, Vitrival, Wanfercée-
Baulet, Wépion, Wihéries, Wolkrange.

De heer J. L. PAUWELS heeft de Commissie bij het X^e
Internationaal Congres voor Linguïsten te Boedapest (28
augustus tot 2 september 1967) vertegenwoordigd. De
heren J. LEENEN en A. BOILEAU hebben het XXVI^e
Vlaams Filologencongres (Gent, 29-31 maart 1967) bijge-
woond. De heren H. J. VAN DE WIJER en J. HERBILLON
maakten deel uit van de Belgische delegatie aan het
Congres van de Verenigde Naties voor de normalisatie van
de geografische namen (Genève, 4-22 september 1967).

Met verschuldigde hoogachting.

Brussel en Luik, 29 januari 1968.

De Secretaris,
J. WARLAND.

De Voorzitter,
J. L. PAUWELS.
